

Ἡ ἄσκησις γίνεται γιὰ ὅλους ἀκόμη καὶ γιὰ ἐκείνους πού ἔχουν μεγάλη εὐχέρεια στὴν ἐκμάθησι τῆς γραφῆς. Οἱ μαθητὲς μαθαίνουν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα πλέον ἀπὸ 20 ὀνόματα. (Βιβλ. 1, σελ. 114).

Τὸ ἐπόμενο βῆμα, πού ἐμπιστεύεται καὶ πάλι ὁ ΕΠΗΕΕ στοὺς μαθητὲς τοῦ εἶναι τὸ ἀκόλουθο: «Οἱ μαθητὲς προσκομίζουν ἓνα κιβώτιο μέσα στὸ ὁποῖο εἶναι μικρὰ χαρτόνια κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναγράφει καὶ ἓνα γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἐπιδεικνύεται στὸ μαθητὴ ἓνα χαρτόνι ἀπὸ τὴν προηγουμένη ἄσκησι καὶ ὀφείλει τὴ λέξι, πού εἶναι ἀναγραμμένη στὸ χαρτόνι, νὰ τὴν ἀνασυνθέσει, παίροντας ἀπὸ τὸ κιβώτιο τὰ ἀνάλογα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἄν ἡ λέξι γάρη βρῖσκεται ἀναγραμμένη ἢ λέξι: «μέτωπο», ὀφείλει νὰ ἀνασύρει ἀπὸ τὸ κιβώτιο κατὰ σειρὰν τὰ γράμματα: μ, ε, τ, ω, π, ο καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσει τὴ λέξι. Κατόπιν ἐπανατοποθετεῖ τὰ γράμματα στὸ κιβώτιο -- καὶ μάλιστα στὴ θέση τους -- καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἄσκησι -- παιγνίδι, μὲ κάποια ἄλλη λέξι. Κάθε φορὰ πού ὁ μαθητὴς ἀνασυγκροτεῖ τὴ λέξι ὀρθά, πλησιάζει τὸ δάσκαλό του, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπαινεῖ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει. «Ἰκανοποιημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του γράφει ὁ ΕΠΗΕΕ -- ξαναγράφει στὸ θρανίο του καὶ πιστεύει ὅτι ἔχει ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὴν διδασκαλία». (Βιβλ. 1, σελ. 114).

Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο προχωροῦν οἱ μαθητὲς στὴν ἐκμάθησι καὶ ἄλλων λέξεων καθὼς καὶ στὴ γραπτὴ παραστάσι τους.

4. Ἐν ἄρθρῳ λόγῳ. Ὁ ΕΠΗΕΕ ἐκθέτει στὸ βιβλίο του καὶ τὴν διαδικασίαν πού ἀκολουθοῦσε γιὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ προφορικοῦ λόγου. Εἶναι ἡ ἑξῆς περίπτωσις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄρθρωσι:

Πρῶτα - πρῶτα παραγγέλλει στὸ μαθητὴ του νὰ πλύνει τὰ χέρια του. Γράφει στὸν πίνακα τὸ φθόγγο α καὶ ἀμέσως κατόπιν πιάνει τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ μαθητῆ καὶ τὸν δείκτη στὴν στοματικὴν κοιλότητα (τοῦ ΕΠΗΕΕ). Ἐπειτα ἐκφωνεῖ μὲ δύναμιν τὸ φθόγγο α καὶ καλεῖ τὸ μαθητὴ του νὰ προσέξει: ὅτι γιὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ χρειάσθηκε νὰ μείνῃ ἀκίνητη ἡ γλῶσσα, χωρὶς νὰ ἀγγίζει τὸν δείκτη. Κατόπιν καλεῖ τὸν μαθητὴ νὰ τὸν μιμηθεῖ. Ὁ ΕΠΗΕΕ τοποθετεῖ τὸν δείκτη τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ του στὸ στόμα (τοῦ μαθητῆ) καὶ τοῦ νεύει νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν φθόγγο α. Ὁ μαθητὴς τὸ ἐπιτυγχάνει. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ΕΠΗΕΕ ἐκφωνεῖ κατὰ σειρὰν καὶ τὰ λοιπὰ φωνήεντα καὶ ὁ μαθητὴς ἀκολουθεῖ μὲ ἐπιτυχίαν τὸ ὑπόδειγμά του. Ἀργότερα προχωρεῖ στὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν. Γράφει στὸν πίνακα τὶς συλλαβές: ΡΑ, ΡΕ, ΡΙ, ΡΟ, Ρ κ.ο.κ. Καλεῖ τὸ μαθητὴ του νὰ προσέξει ὅτι γιὰ τὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν αὐτῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ φουσκῶνῃ τὰ μάγουλά του, νὰ σφίγγῃ τὰ χεῖλη καὶ τέλος νὰ ἐκπνέῃ μὲ δύναμιν. Πράγματι, ὁ ΕΠΗΕΕ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιτυγχάνει τὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν αὐτῶν. Ὁ μαθητὴς μιμεῖται μὲ ἐπιτυχίαν. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο συνεχίζει καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκφορᾶς τῶν συλλαβῶν: FA, FE, FI, FO, FV· VA, VE, VI, VO, VU· DA, DE, DI, DO, DU· κ.ο.κ. καθὼς καὶ τῶν συμφώνων.

Γιὰ τὴν χειλεανάγνωσι, τὸ ἄλλο σκέλος τοῦ προφορικοῦ λόγου, ὁ ΕΠΗΕΕ δὲν διαθέτει παρὰ ἐλάχιστον χρόνον. Ἐπισημαίνει ὅμως τὴν σημασίαν τῆς καὶ τὴν ἀντιπαραθέτει πρὸς τὸ δακτυλικὸ ἀλφάβητον. Ἐτσι στὸ βιβλίο του γράφει: «Χωρὶς ν' ἀνοίξῃ κανεὶς τὸ στόμα του παρὰ μόνον κατὰ τὸ ἓνα δάκτυλον μπορεῖ ὥστόσο νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν στὸν κωφάλαλον νὰ παρατηρήσῃ τὶς διαφορὰς θέσεις πού παίρνουν τὰ γλωσσοφωνητικὰ ὄργανα κατὰ τὴν ἐκφώνησι τῶν διαφόρων φθόγγων. Οἱ θέσεις πού μπορεῖ νὰ πάρουν εἶναι περισσότερες ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου· γιὰτὶ καὶ ἐκεῖνα ὀνόματα πού διαμορφώνονται στὸ βάθος τῆς στοματικῆς κοιλότητος, συγκροτοῦνται πάντως μὲ τὴν κίνησι τοῦ φάρυγγα, τοῦ σαγονιοῦ, τῶν χειλιῶν, τῆς γλῶσσης καὶ τῶν παρεϊῶν». (Βιβλ. 1, σελ. 129).

Μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐνάρθρου λόγου συνάπτεται καὶ ἡ ἀνάγνωσι (ἢ φωνη-

τική) και ο λόγος είναι γνωστός: Στην ανάγνωση μπαίνουν σε κίνηση τα ίδια γλωσσολογικά όργανα που μπαίνουν και κατά την έκφραση του έναρθρου λόγου. Ο ΕΙΠΕΕ δείχνει μεγάλη προσοχή στην ανάγνωση καθώς και στα προβλήματα, που αναφέρονται κατά την διαδικασία της διδασκαλίας της. Αναφέρουμε ένα παράδειγμα: Υπάρχουν πολλές λέξεις στη γαλλική γλώσσα, όπως άλλωστε και στις άλλες γλώσσες, που ενώ προφέρονται με τον ίδιο τρόπο εν τούτοις γράφονται διαφορετικά. Είναι οι ομώνυμες λέξεις της γραμματικής. Ο ΕΙΠΕΕ στην περίπτωση αυτή παραγγέλλει: Οί λέξεις αυτές πρέπει να γράφονται σε ιδιαίτερο πίνακα και να ενημερώνονται οί μαθητές ότι ενώ εκφωνούνται με τον ίδιο τρόπο, εν τούτοις γράφονται διαφορετικά. Κατόπιν πρέπει να καλούνται οί μαθητές και να εκφωνούν τις λέξεις αυτές μία προς μία. Με τον τρόπο αυτό συμπροσέχεται ο ΕΙΠΕΕ -δέν πρόκειται να τις λησιμονήσουν εύκολα.

Με την εκμάθηση του έναρθρου λόγου ολοκληρώνεται και ο κύκλος της διδασκαλίας. Οί μαθητές τώρα είναι σε θέση να συνεννοούνται με τα νεύματα και το στυλικό αλφάβητο να γράφουν, να μιλούν και να διαβάζουν. Μιλώντας ειδικότερα για την διδασκαλία του έναρθρου λόγου, γράφει ο ΕΙΠΕΕ: «Σε τέσσερες διδακτικές ώρες έχω ανοίξει το στόμα των μαθητών μου και έχω λύσει τη γλώσσα τους. Μπορώ επίσης να πω: Μπορούν να διαβάζουν το έργο μου το έχω φέρει εις πέρας. Είναι από δω και πέρα καθήκον των γονέων, των κηδεμόνων ή και ενός άπλου δασκάλου να ασκήσουν ακόμη περισσότερο τους κοφάλαλους. Πρέπει πάντως να επιμείνουν στον έναρθρο λόγο, γιατί ή επικοινωνία με τους συνανθρώπους των τότε μόνο θα είναι πλήρης, όταν θα είναι σε θέση να εκφράζονται με το στοματικό τρόπο». (Βιβλ. 1, σελ. 154).

5. Τὰ Λοιπὰ Μαθήματα. Ἀφοῦ οί μαθητές είναι πλέον σε θέση να επικοινωνήσουν και μεταξύ τους και με τους μιλουύντες (είτε με τη γραφή είτε με τη μιμική γλώσσα, είτε τέλος με τον έναρθρο λόγο) αρχίζει ή διδασκαλία των γνωστικῶν μαθημάτων. Συγκεκριμένα οί μαθητές διδάσκονται: Ἀριθμητική, γεωγραφία, ιστορία, φυσική, καλλιγραφία, γυμναστική.

Αὐτά είναι τὰ στάδια τῆς διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα ἐκολουθοῦσε ὁ ΕΙΠΕΕ. Συνήθως ἄρχιζε με τὴν μιμική γλώσσα καὶ κατέληγε στὸν έναρθρο λόγο καὶ κατόπιν ἄρχιζε τὴ διδασκαλία τῶν κοινῶν μαθημάτων. Ἡ σειρά ὁμως αὐτὴ δὲν ἐτηρεῖτο αὐστηρά. Πολλές φορές οί μαθητές διδάσκονται παράλληλα τὴ μιμική, τὴν γραφή καὶ τὴν ἀνάγνωση, τὸν έναρθρο λόγο, ἀκόμη καὶ τὰ γνωστικὰ μαθήματα.

Πρὶν κλείσουμε τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς μελέτης, πὺ ἀναφέρεται στὴ μέθοδο διδασκαλίας πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ ΕΙΠΕΕ πιστεύει ὅτι γιὰ τὴν πλήρη ἀπόδοση τῆς διδασκαλίας θὰ πρέπει νὰ διαρρυθμισθοῦν ἀνάλογα καὶ οί διδακτικοὶ χῶροι. Ὑποδεικνύει μάλιστα γιὰ τὴν περίπτωση πὺ θὰ δημιουργηθοῦν νέα Σχολεῖα γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν κοφάλαλων τόσο στὴ Γαλλία ὅσο καὶ στὶς ἄλλες χῶρες νὰ ληφθοῦν τὰ ἐξῆς μέτρα:

Κάθε τοῖχος τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας πρέπει νὰ χωρίζεται σὲ τρία μέρη: Στὸ πρῶτο μέρος πὺ θὰ εἶναι καὶ τὸ μεγαλύτερο θὰ γράφονται κατὰ σειρά ἀλφαιθητική, τὰ οὐσιαστικά, στὸ δεύτερο τὰ ρήματα καὶ τέλος στὸ τρίτο, πὺ θὰ εἶναι καὶ τὸ μικρότερο, θὰ καταχωροῦνται τὰ ἐπίθετα. Ἔτσι κατὰ τὸν γάλλο κληρικὸ σὲ διάστημα τριῶν μηνῶν οί κοφάλαλοι μαθητές θὰ ἐκμανθάνουν περισσότερες ἀπὸ 5.000 λέξεις. Ἀλλὰ γιὰ τὴν πλήρη κατοχὴ τῆς γλώσσας οί λέξεις αὐτές δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς. Χρειάζονται καὶ ἄλλοι ἀκόμη χῶροι.

Ἔτσι ὁ Ἀββε Δε Ἀ' ἔπτε σημειώνει στὸ βιβλίο του: «θὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσουμε καὶ τὰ συνορεύοντα ἀκόμη δωμάτια καθὼς καὶ τοὺς προθαλάμους. Ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχει πλέον κανένα δωμάτιο διαθέσιμο, τότε θὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν αἶ-

θουσα έστιατορίου ή άλλους χώρους του οικήματος, όπου θα μπορούν να συγκεντρώνονται οι κωφάλαλοι μαθητές· ακόμη σέ έσχατη ανάγκη θα χρησιμοποιήσουμε την αύλή και τον κήπο, ώστε να αναγραφούν όλες οι λέξεις της γλώσσας και μάλιστα κατά αλφαβητική σειρά. Κατά τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατόν να μην παραλειφθεϊ καμμιά». (Βιβλ. 1, σελ. 145).

Άκόμη ο Επέε υποδεικνύει: Στο οίκημα που χρησιμοποιείται για διδακτήριο κωφάλαλων παιδιών θα πρέπει να υπάρχουν και μερικοί μεγάλοι πίνακες: Στον καθένα απ' αυτούς θα αναγράφονται κατά σειράν: Τα τετράποδα ζώα, τα πουλιά, τα ψάρια, τα έρπετά, τα έντομα, οι καρποί και τα λαχανικά.

III. ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ

Έπί πολλά έτη ο Άββε Λε Λ' Επέε απέφευγε να εκθέσει σέ βιβλίο τις απόψεις του για την άγωγή των κωφάλαλων. Ο ίδιος γράφει: «Από καιρό τώρα με πιέζουν να εκθέσω αυτή τη μέθοδο στο ευρύτερο κοινό, αλλά δεν συμφωνούσα. Μου φαινόταν ότι ήταν πολύ δύσκολο να την παρουσιάσω κατά τρόπο εύληπτο και σαφή· φοβόμουν ότι δεν θα γινόμουν αντιληπτός» (Βιβλ. 1, σελ. 109). Βέβαια από το 1771, στις έτήσιες εκθέσεις του καθώς και στις έπιστολές του εκθέτει και αναπτύσσει τη δραστηριότητα, στην οποία έχει έπιδοθεϊ. Έν τούτοις δεν θα καταλήξει σέ μια πλήρη παρουσίαση της μεθόδου του παρά μόνο όταν προκληθεϊ. Και την άφορμή θα τη δώσει ο Saboureux ο προικισμένος και εύφρέστατος κωφάλαλος μαθητής του Pereira ο οποίος του προσάπτει την κατηγορία ότι δήθεν ή μέθοδός του δεν είναι σέ θέση να αποτυπώσει και παραστήσει άφηρημένες ιδέες. Δημοσιεύει λοιπόν το 1776 το έργο του που φέρει τον τίτλο: «Άγωγή των κωφάλαλων με τα μεθοδικά σημεία» όπου και εκθέτει διεξοδικά τη μέθοδό του. Το βιβλίο αυτό περιέχει ακόμη και διάφορους άπολογισμούς και εκθέσεις καθώς και έπιστολές, σχετικές πάντοτε με τη μέθοδό του, που άνάγονται στα έτη: 1771 — 1774.

Το 1784 παρουσιάσθηκε το βιβλίο και σέ δεύτερη έκδοση. Έκτός από το περιεχόμενο της πρώτης έκδοσης περιλαμβάνει και την άλληλογραφία του με τον Hei-nicke καθώς και άλλες πραγματεΐες.

IV. ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Η μέθοδος του Άββε Λε Λ' ΕΠΕΕ συνάντησε βεβαίως και έπιφυλάξεις. Της κατελόγισαν πολλά μειονεκτήματα. Έτσι ο Saboureux ο προικισμένος κωφάλαλος μαθητής του Pereira σέ βιβλίο που εξέδωσε την εποχή εκείνη, παράθεσε τα ακόλουθα έπιχειρήματα έναντίον της μεθόδου του. 1) Με τα «μεθοδικά σημεία» είναι αδύνατο να διατυπωθούν άφηρημένες έννοιες. Έν τούτοις το έπιχείρημα αυτό δεν είχε καμμιά βάση, κατά τις αντιλήψεις του Επέε. 2) Τα νεύματα ήσαν χονδροειδή και πολύπλοκα· ο Επέε αντικρούοντας το έπιχείρημα αυτό έλεγε ότι τα νεύματά του ύστερα από ώρισμένες άσκήσεις μπορούν να γίνουν βραχύτατα και άπλά. 3) Τα «Μεθοδικά σημεία» μπορούν να παραβληθούν με τα άπειράριθμα ιερογλυφικά των κινέζων. Ο Επέε απέκρουε το έπιχειρήμα αυτό με τον ακόλουθο τρόπο: «Η σύγκριση δεν είναι εις βάρος μας. . . Η διαφορά άνάμεσα στα δικά μας «σημεία» και τα ιερογλυφικά των Κινέζων συνίσταται σ' αυτό: ότι τα τελευταία είναι αυθαίρετα, ένω τα δικά μας είναι παρμένα κατ' εύθειαν από τη φύση ή έχουν έπινοηθεϊ από την ανθρώπινη λογική». (Βιβλ. 1, σελ. 12).

Ἦρθε ἐπίσης σὲ ἀντίθεση καὶ μὲ τὸν Heinicke τὸν ἰδρυτὴ τοῦ Ἰδρύματος Κωφαλάων τῆς Λειψίας καὶ θεμελιωτὴ τῆς προφορικῆς μεθόδου. Ἡ ἀφορμὴ προῆλθε ἀπὸ τὸν Friedrich Stork μαθητὴ τοῦ ΕΠΕΕ καὶ Διευθυντὴ τοῦ Σχολείου Κωφαλάων τῆς Βιέννης. Ὁ Stork διαβάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Heinicke μὲ τὸν τίτλον «Ueber die denkart der Taubstumment» διείδε ὑπαινιγμούς εἰς βάρος τῆς μεθόδου τοῦ δασκάλου του. Ἐγραψε λοιπὸν στὸν Heinicke σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάων καὶ διευκρίνιζε πολλὰ σημεῖα τῆς μεθόδου τοῦ Epee. Ὁ Heinicke ἀπάντησε μὲ τὰ ἀκόλουθα ἐπιχειρήματα: 1) Ἡ ἔλλειψη τῆς ἀκοῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπληρωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὄρασης. 2) Οἱ ἀφηρημέναι ἔννοιαι δὲν μποροῦν νὰ συλληφθοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ τῶν κωφαλάων μὲ τὴ βοήθεια τῆς γραφῆς καὶ τῶν «μεθοδικῶν σημείων». 3) Σὲ βραχὺ χρονικὸ διάστημα οἱ μαθητὲς λησμονοῦν τόσο τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» ὅσο καὶ τὶς λέξεις οἱ ὁποῖαι τὰ ἀποδίδουν. Ὁ Stork θεώρησε σωστὸ νὰ ἐνημερώσει τὸ δάσκαλό του, ὥστε καὶ ἡ ἀνασκευή τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Heinicke νὰ εἶναι πλήρης καὶ ὀριστική. Ἐστειλε λοιπὸν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Heinicke στὸν ΕΠΕΕ ὁ ὁποῖος καὶ ἀπάντησε. Ἔτσι ἀναπτύχθηκε μεταξὺ τῶν δύο πρωτοπόρων παιδαγωγῶν μιὰ ἀλληλογραφία, πὺν περιλαμβάνει πέντε ἐπιστολές. Οἱ τρεῖς εἶναι τοῦ ΕΠΕΕ καὶ οἱ δύο τοῦ Heinicke

Ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ μάθουμε τί προκύπτει. Ὁ H. Kratzmeier στὴ μελέτη του «Abbe De L. Epee: Meister Lehrer und Lehr Meister» καταλήγει στὸ ἐξῆς συμπέρασμα τὸ ὁποῖο καὶ υἱοθετοῦμε: «... Ἡ διαφορὰ τῶν ἀπόψεων ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον στὴ διαφορὰ τῆς προσωπικότητος τῶν δύο μεγάλων πρωτοπόρων παιδαγωγῶν. Ὁ ΕΠΕΕ ἦταν ὀπτικὸς τύπος. Ἔτσι εἶχε ἀνυψώσει σὲ περιοπὴ τόσο τὴ γραπτὴ μορφή τῆς γλώσσας ὅσο καὶ τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» πὺν κατὰ τὸν ΕΠΕΕ «διατηροῦν ἓνα φυσικὸ ἢ ἐπὶ τέλους λογικὸ δεσμὸ μὲ τὰ συμβολιζόμενα ἀντικείμενα». Ἀντίθετα ὁ Heinicke ἦταν ὁ τύπος τοῦ «ἀκουστικοῦ — κινητικοῦ» ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ ἔλεγε καὶ διακήρυσσε: «Μόνον τὰ λεκτικὰ σύμβολα ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὰ ἀντικείμενα. Γλῶσσα καὶ νόηση ἀποτελοῦν μιὰ φυσικὴ ἀλληλουχία». (Βιβλ. 4)

Τέλος κι' αὐτὸς ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχός του στὸ Σχολεῖο τὸ ὁποῖο ἴδρυσε, ὁ SICARD διατύπωσε ἀντιρρήσεις σχετικὰ μὲ τὴ μεθόδόν του. Ὁ ΕΠΕΕ εἶχε διατυπώσει τὴν ἀποψη ὅτι μόνον ὅταν κατέχει κανεὶς τὴ μητρικὴν τοῦ γλῶσσα μπορεῖ νὰ ἐκμάθει καὶ μιὰ ξένη. Θεωρώντας λοιπὸν τὴ μιμικὴ ὡς μητρικὴν γλῶσσα τῶν κωφαλάων τὴν ἀνέπτυξε καὶ τὴ συστηματοποίησε μὲ τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» σὲ σημεῖον ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς βάση γιὰ τὴν ἐκμάθηση τῆς γαλλικῆς. Στὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἀντιπαρατάσσει ὁ SICARD τὸ ἀκόλουθο: «Δὲν εἶδε ὁ ΕΠΕΕ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ διδαχθεῖ μιὰ ξένη γλῶσσα ἐφ' ὅσον χρησιμοποιεῖ, ὡς βοήθημα, ἓνα βιβλίον γραμματικῆς, γραμμένο στὴ γλῶσσα πὺν ἐπιδιώκει νὰ ἐκμάθει; Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ μέγας, ὁ σεμνός, ὁ εὐαίσθητος ἄνθρωπος δὲν ἐδίστασε νὰ δημιουργήσει εἰδικὴν γραμματικὴν πρὸς χρῆσιν τῶν κωφαλάων, καθὼς καὶ μιὰ εἰδικὴν γλῶσσα. Κι' ὅταν οἱ κωφάλαοι κατόρθωσαν νὰ ἐκμάθουν τὸν μηχανισμόν αὐτῆς τῆς γραμματικῆς, ἐπίστεψε ὅτι ἐκπληρώθηκε πλέον ὁ σκοπός. Ἦταν ἐπόμενον μιὰ τόσο καλὴ, τρυφερὴ κι' αἰσθηματικὴ ψυχὴ νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ τὴ γοητεία αὐτῆς τῆς ὥραιας αὐταπάτης». (Βιβλ. 7, σελ. 191).

Ἀκόμη ὁ SICARD καταλογίζει στὸ δάσκαλό του ὅτι ἐδίδασκε στοὺς μαθητὲς του τὴ σημασία τῶν μεμονωμένων λέξεων δὲν φρόντιζε ὅμως οὔτε ἐπέμενε νὰ πληροφορηθεῖ κατὰ πόσον κατανοοῦν οἱ μαθητὲς του καὶ τὴ σημασία τῶν προτάσεων καὶ τῶν φράσεων. «Οἱ μαθητὲς ἀπέδιδαν βεβαίως μὲ λέξεις τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» μὲ μεγάλη πολλὰς φορὰς εὐχέρεια. Ἀκόμη καὶ συμπλήρωναν ὀλόκληρες σελίδας μὲ τὴν ὑπαγόρευση τῶν «μεθοδικῶν σημείων». Ἀλλὰ κατανοοῦσαν ἄραγε τὸ περιεχό-

μενο καὶ τὸ νόημα τῶν φράσεων τὶς ὁποῖες ἔγραφαν; Μήπως ἄραγε τὸ κατανοοῦσαν, ὅπως κατανοοῦν ἓνα κείμενο τοῦ Τακίτου οἱ μαθητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπαιτοῦν νὰ γνωρίζουν ἀπλῶς καὶ μόνο τὴ σημασία τῶν λέξεων;» (Βιβλ. 7, σελ. 192).

Ὁ SICARD δὲν ἐδίσταζε νὰ ἐξωτερικεύει καὶ κατὰ πρόσωπο τὶς ἐπιφυλάξεις του πρὸς τὴ μέθοδο τοῦ δασκάλου του. Αὐτὸς ὁμως ἀπαντοῦσε: «Στὸ κάτω --- κάτω ἐγὼ ἔχω ἀνακαλύψει τὸ γυαλί' ἄς κατασκευάσετε σεῖς τὶς διόπτρες». (Βιβλ. 7, σελ.

V. ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Οἱ θεωρητικὲς βάσεις τῆς μεθόδου τοῦ ΕΠΕΕ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν στὴ φιλοσοφία τοῦ Descartes τοῦ Leibniz καὶ τοῦ Σπινόζα. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ Descartes εἶναι ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Λυϊσμό. Πιστεύει ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος καὶ ἡ συνείδηση ἀποτελοῦν χωριστὲς κατηγορίες, πὺν συνυπάρχουν. Ἐπὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς θεμελιώνει καὶ τὶς ἀπόψεις του ὁ Επεε. Πιστεύει ὅτι ἡ νόημα καὶ ἡ γλώσσα ἀποτελοῦν χωριστὲς κατηγορίες καὶ δὲν συνδέονται μεταξύ τους. Βέβαια ἀνάμεσα στὴν ἔννοια καὶ τὴ λέξη ὑπάρχει ἀντιστοιχία. Ἐν τούτοις ὁμως ἡ σχέση αὐτὴ δὲν ἔχει φυσικὴ ἀλλὰ κοινωνικὴ προέλευση. Ἔτσι ὁ Επεε, προσβεβύοντας ὅτι ὁ συμβολικὸς χαρακτήρας τῆς γλώσσας — ὁποιασδήποτε γλώσσας — ἀποτελεῖ τὸ θεμελιακὸ στοιχεῖο τῆς μεθόδου του φτάνει στὸ συμπέρασμα: «Οἱ ἔννοιες δὲν ἔχουν μὲ τοὺς φθόγγους συγγένεια καὶ σχέση σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπ' ὅ,τι μὲ τὰ γραπτὰ σύμβολα' ὁ δεσμὸς ἐπομένως μὲ τὴν ἔννοια μπορεῖ νὰ γεννηθῆι καὶ μὲ τὰ νεύματα τῶν ματιῶν καὶ τοῦ χειριοῦ». (Βιβλ. 6, σελ. 14).

Ἀκόμη ὁ Επεε θὰ βασισθεῖ πάνω σὲ ὁρισμὲνα σημεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Απλιατχ καὶ τοῦ Σπινόζα. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν δύο αὐτῶν φιλοσόφων: «Ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων ἀντιστοιχεῖ πλήρως πρὸς τὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν» (Σπινόζα). Οἱ ἔννοιες δὲν ἔχουν ἐμπειρικὴ προέλευση· εἶναι ἔμφυτες. Εἶναι ἀπεικάσματα τῶν δημιουργικῶν ἰδεῶν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι οἱ ἀρχικὲς πηγὲς ἀπ' ὅπου Arriogri πηγάζουν τὰ πάντα» (Leibniz). Ἐπὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς θὰ στηρίζει τὴν ἀποψη ὁ Επεε ὅτι τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντικατοπτρίσουν «ἀφηρημένους ἔννοιους», ἀκόμη καὶ ὅτι τὰ μεθοδικὰ σημεῖα εἶναι τῆς ἴδιας «ύφης» μὲ τὰ φυσικὰ νεύματα.

VI. Η ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

Παρ' ὅλες τὶς ἀτέλειες καὶ τὶς ἀδυναμίες, τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ καταλογίσει κανεὶς στὴ μέθοδο τοῦ Επεε, παραμένει ἀναμφισβήτητο γεγονὸς ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ Επεε ἀποτελεῖ ὁρόσημο καὶ σταθμὸ στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφῶν. Ἄλλωστε ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἡ μιμικὴ δηλαδὴ γλώσσα, καθὼς καὶ ὁ ἑναρθρὸς λόγος, ἀποτελοῦν καὶ σήμερον (περισσότερο ὁ ἑναρθρὸς λόγος) τὴ βάση τῆς συγχρόνου μεθόδου ἀγωγῆς τῶν κωφῶν. Ἐκτὸς ὁμως ἀπὸ τὴ μέθοδό του καὶ ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἰδρυση δημοσίου σχολείου κωφῶν ἀποτέλεσε τὴν ἀφετηρία καὶ τὸ πρότυπο γιὰ τὴ δημιουργία νέων Σχολείων καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφῶν καὶ τὴν ἔνταξη καὶ τῶν ἀποκλήρων αὐτῶν τῆς ζωῆς στοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχαν ἀποξενωθεῖ λόγω τῆς ἀναπηρίας τους. Σημειώνουμε ὅτι ὁ Storck καὶ May ἰδρύουν στὴ Βιέννη Σχολεῖο κωφῶν ἀπὸ προηγουμένως ἐπισκέπτονται στὸ Παρίσι τὸν ΕΠΕΕ καὶ κατατοπίζονται σχετικὰ μὲ τὴ μέθοδό του. Ἀπὸ τὸ Σχολεῖο αὐτό, τὸ περίφημο Wiener Schüle θὰ προκύ-

ψουν ἀργότερα τὰ Σχολεῖα τῆς Πράγας, τοῦ Waitzen τοῦ Μιλάνου, τοῦ Linz, τοῦ Leberk, τοῦ Brixen, τοῦ Salzburg, τοῦ Brün, τοῦ Grap, τοῦ Strassburg, τοῦ Görz, τοῦ Trient, τοῦ St. Pa-ten, τοῦ Klagenfurt κ.ά. (Βιβλ. 5, σελ. 9).

Ἄλλα καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεις τῆς Εὐρώπης φθάνουν παιδαγωγοί, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἐνημερωθοῦν, ἰδρύουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους Σχολεῖα. Ἀναφέρουμε τὸν Ulrik ἀπὸ τὴ Γενεύη, τὸ Guyot ἀπὸ τὸ Groningen τὸν Delo ἀπὸ τὸ Amsterdam τὸν Silvestri ἀπὸ τὴ Ρώμη καὶ τὸν Douguld d' Allea ἀπὸ τὴ Μαδρίτη (Βιβλ. 5 σελ. 10).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. De L'Épée : Unterweisung der Taubstummen durch die Methodischen Zeichen — Paris—1776— Ἡ παραγωγή γίνεται στὸ βιβλίο τοῦ Wollermann : Quellenbuch zur Geschichte und Methodik des Taubstummenunterrichts — Stettin 1912.
2. Dsr Neue Herder, Freiburg 1951.
3. Louis Boujeant : La Voix du Silence—Juin 1962.
4. Neue Blätter Für Taubstummenbildung —Januar —Februar 1963, ἄρθρο τοῦ : H. Kratzmeier : Abbe de l'Épée, Meisterlehrer und Lehrmeister.
5. O. Rieder : Abbe de l'Épée und Seine Methode, 1953.
6. O. Bangerl : Vorlesudgen über die Geschichte des Taubstummen - bildungswesens, 1955/56.
7. R. O καὶ E. Wollermann : Quellenbuch zur Geschichte und Methodik des Taubstummen unterrichts, Stettin 1912.

Παρακαλοῦνται, οἱ συνάδελφοι ἐκπαιδευτικοὶ Μέσης καὶ Δημοτικῆς, νὰ ἐνισχύσουν τὶς προσπάθειες τοῦ Συλλόγου, γιὰ τὴν ἄρτια ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ, τόσο στὸ περιεχόμενο ὅσο καὶ στὴ μορφή.

Ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ φιλοδοξοῦν νὰ ἀνεβάσουν τὴν ποιότητα τοῦ περιοδικοῦ καὶ πρὸς πολὺ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸ κάνουν χρήσιμο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου.

Εἶναι πρόθυμοι νὰ φιλοξενήσουν καὶ νὰ ἐπιμεληθοῦν συνεργασίες συναδέλφων, ἐπιστημονικὲς μελέτες βγαλμένες ἀπὸ τὴ διδακτικὴ πράξη, συμπεράσματα διδακτικῶν πειραματισμῶν καὶ γενικὰ σκάψεις δασκάλων γύρω ἀπὸ τὰ πρακτικὰ διδακτικὰ προβλήματα.

Μὲ ἰδιαίτερη προθυμία θὰ παρακολουθήσουμε τὶς ἐργασίες τῶν δασκάλων ποὺ θὰ ἀναφέρονται στὴ μελέτῃ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος τοῦ σχολείου.

Στείλατε ἐγκαίρως τὶς συνεργασίες σας

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΛΠΙΝΙΚΗΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

Ποια βιβλία πρέπει να διαβάξω τὸ παιδί μου;

Πῶς θ' ἀνακαλύψω ποια βιβλία τὸ εὐχαριστοῦν;

Γιατὶ δὲν τοῦ ἀρέσουν τὰ βιβλία ποὺ διάβαζαν οἱ γονεῖς του ὅταν ἦσαν παιδιὰ καὶ τοὺς εὐχαριστοῦσαν;

Αὐτὲς καὶ ἄλλες πολλές ἐρωτήσεις ἀπασχολοῦν τοὺς γονεῖς καὶ δασκάλους ποὺ πραγματικὰ ἐνδιαφέρονται νὰ ἐφοδιάσουν τὰ παιδιὰ των μὲ τὰ καλύτερα βιβλία.

Ἡ φιλολογία, ὡς εἶναι γνωστό, ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερο μέσον μορφώσεως τοῦ νέου. Τὸ παιδί δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν γλῶσσα. Κάθε τι ποὺ τὸ ἐνδιαφέρει βρίσκεται στὸν τύπο, στὴν ὁμιλία, στὴν εἰκόνα.

Στὸ σπίτι, στὸ δρόμο, στὸ σχολεῖο, στὸν κινηματογράφο, στὸ θέατρο, στὴν ἐκκλησία, στὴ συναναστροφή του μὲ τοὺς φίλους του καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, παντοῦ χρησιμοποιεῖ τὴν γλῶσσα. Ἡ γλῶσσα κατὰ τὸν Danis εἶναι τὸ πηγάδι ἀπ' ὅπου πηγάζουν οἱ ἀνθρώπινες σκέψεις καὶ τὰ σύμβολα. Γιὰ ν' ἀπολαύσῃ τὴν φιλολογία, ἀκόμη καὶ στοὺς πιὸ ἀπλοῦς σχηματισμούς της, πρέπει νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ποὺ ἀκούει ἢ διαβάξῃ καὶ νὰ φέρῃ σὲ ἀρμονία τὰ σπουδαῖα στοιχεῖα του.

Ὁ ἐνήλικος ποὺ ἐφοδιάζει τὰ παιδιὰ μὲ βιβλία ποὺ τὰ εὐχαριστοῦν κερδίζει τὴν ἐκτίμησίν των καὶ ἀκόμη τὰ ὀδηγεῖ νὰ γνωρίζουν ὅτι στὴ φιλολογία ὑπάρχουν νέου κόσμου νὰ ἐρευνήσουν νέες ἐμπειρίες ν' ἀποκτήσουν, νέα πράγματα ν' ἀπολαύσουν καὶ σκέψεις σπουδαῖες ποὺ πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται.

Τὰ βιβλία παίζουν σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ μας γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη γονεῖς καὶ δάσκαλοι νὰ ἐφοδιάσουν τὰ παιδιὰ μὲ τὰ καλύτερα βιβλία, ἀπαραίτητα μέσα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τοὺς σκοποὺς των, νὰ διεγείρουν τὰ διαφέροντά των καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς ἀνάγκες των.

Τὸ βιβλίον θὰ τὰ βοηθήσῃ ν' ἀρχίσουν νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ἱστορία τοῦ τόπου των καὶ ν' ἀναπτύξουν διαφέρον γιὰ τὴν πνευματικὴν των κληρονομία.

Τὸ βιβλίον θὰ τὰ βοηθήσῃ νὰ ἐμβαθύνουν στὴ δημοκρατικὴ σκέψη καὶ πράξη καὶ ν' ἀναπτύξουν ἕνα ὡραῖο δημοκρατικὸ τρόπο ζωῆς.

Ἄλλὰ ποῖα βιβλία πρέπει νὰ διαβάξουν τὰ παιδιὰ καὶ τί πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των γονεῖς καὶ δάσκαλοι ὅταν ζητοῦν ἕνα καλὸ βιβλίον γι' αὐτά;

Πρέπει νὰ ὑπολογίσουν. 1) Τὴν διανόηση, τὴν πεῖρα, τὰ διαφέροντα καὶ τὸ περιβάλλον.

2) Τὴν ἡλικία καὶ τὸ φύλον τῶν παιδιῶν.

καὶ 3) Τὶς ἀνάγκες κάθε ἡλικίας.

Ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικὰ δεδομένα μᾶς βεβαιώνουν ὅτι ὅλα τὰ παιδιὰ διαφέρουν μεταξὺ των διανοητικὰ, φυσικὰ, ὡς πρὸς τὴν πεῖρα, τὰ διαφέροντα τὶς ἀνά-

γκες κ.λ.π. και δέν μπορούμε νά γενικεύσουμε τὰ διαφέροντα ἢ τίς ἀνάγκες τῶν παιδιῶν μιᾶς ἡλικίας.

Ἐπάρχουν ὅμως μερικά πράγματα, κοινὰ σχεδὸν σ' ὅλα τὰ παιδιά κάθε ἡλικίας. Ὁρισμένες δηλ. βασικὲς ἀρχές εἶναι κοινὲς σχεδὸν σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ σ' ὅλες τίς ἐποχές.

Οἱ ἀνάγκες κάθε παιδιοῦ στὴν ἀρχὴ εἶναι προσωπικὲς. Καθὼς ὅμως προχωρεῖ πρὸς τὴν ὀριμότητα πλαταίνουν καὶ γίνονται περισσότερο γενικὲς, κοινωνικὲς.

Τὸ παιδί, ἐνῶ προσπαθῆ νὰ ικανοποιήσῃ μιὰ του ἀνάγκη, ζητεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰσορροπία μεταξὺ τῆς προσωπικῆς του εὐτυχίας καὶ εὐημερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς του ἐπιδοκμασίας. Αὐτὸ δέν εἶναι εὐχόλο καθῆκον. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴ θὰ βοηθήσῃ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως τὸ καλὸ βιβλίο.

Παραπάνω εἶπαμε ὅτι πρέπει νὰ ικανοποιηθοῦν οἱ ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ. Ἀλλὰ ποῖες ἀνάγκες;

Ἡ ἔρευνα λέγει ὅτι οἱ ἀνάγκες αὐτὲς εἶναι:

1) Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀσφάλεια: α) ὕλική, β) συναισθηματικὴ, γ) διανοητικὴ, καὶ δ) πνευματικὴ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ κίνητρα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀσφάλειά του. Θέλει νὰ αισθάνεται ἀναπτυχτικὰ καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι ἀγαπᾶται ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του καὶ εὐτυχεῖ ὅσο ἡ ζωὴ ἐπιτρέπει.

Ἡ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ γιὰ ὕλική ἀσφάλεια ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας καὶ προοδευτικὰ ἐπεκτείνεται στὶς συνήθειες τροφῆς, ὕπνου κ.λ.π.

Ἡ ὕλική ικανοποίηση τόσο γιὰ τὸν ἐνήλικο ὅσο καὶ γιὰ τὸ (ἀνήλικο) παιδί, ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸ στοιχεῖον τῆς ἀσφαλείας. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὕλική καὶ οἰκονομικὴ του ἀσφάλεια ἀποτελεῖ πάντοτε ἓνα δυναμικὸ στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης διαγωγῆς. Πιὸ πέρα ἀπὸ αὐτὸ ὑπάρχει μιὰ βαθύτερη ικανοποίηση, ἡ συναισθηματικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ σταθερότης τῆς στοργῆς.

Στὴ θεραπεία τῆς ἀνάγκης αὐτῆς θὰ βοηθήσουν ἱστορίες παρμένες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν. Τέτοιες ἱστορίες ἀγαποῦν ὅλα τὰ παιδιά. Ἐὰν ἡ ἱστορία παρουσιάζει μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογενειακὴν ζωὴν, μιὰ ἀτμόσφαιρα πού ὅλα τὰ μέλη συμπεριφέρονται εὐγενικὰ καὶ ἐκδηλώνουν ἔμπρακτα τὴν ἀγάπη μεταξὺ των, θὰ γεννήσῃ στὸ παιδί μιὰ αἴσθηση ἀσφαλείας.

Ἡ συναισθηματικὴ ἀσφάλεια εἶναι τὸ ἀνώτερον εἶδος ἀσφαλείας καὶ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ χαρακτῆρα. Καλλιεργεῖ τὴν ἀγάπη, τὸ σθένος καὶ τὴν εὐθυμία ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν μιᾶς ἰδεώδους οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Μιὰ ἄλλη βασικὴ δίψα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐπιθυμία του νὰ γνωρίσῃ κάθε τι ἀκριβῶς καὶ βεβαίως. Καὶ τὴν ἀνάγκη αὐτὴ ικανοποιοῦν τὰ κατάλληλα παιδικὰ βιβλία.

Μιὰ ἄλλη ἀνάγκη ἡ πνευματικὴ ἀσφάλεια, κάνει τὸν ἄνθρωπο ἰκανὸ νὰ υπερνικήσῃ κάθε ἐμπόδιο καὶ νὰ περιφρονήσῃ τίς ἀποτυχίες, ἀκόμη καὶ τίς τραγωδίες.

Ἡ πνευματικὴ ἀσφάλεια εἶναι συχνὰ τὸ ἀποτέλεσμα σταθερᾶς θρησκευτικῆς πίστεως.

2) Ἡ ἐπιθυμία τοῦ παιδιοῦ νὰ ἀνήκῃ, δηλ. νὰ εἶναι μέλος μιᾶς ομάδας.

Ὁ πατέρας μου, ὁ μεγάλος μου ἀδελφός, λέγει μὲ ὑπερηφάνεια τὸ μικρὸ παιδί. Στὴν ἀρχὴ οἱ ἐμπειρίες αὐτὲς εἶναι κυρίως ἐγωκεντρικὲς ἐπεκτάσεις τῆς αὐτοαγάπης του, σιγὰ — σιγὰ ὅμως ἀρχίζει ν' ἀναγνωρίζῃ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ προοδευτικὰ ἀναπτύσσει τὴν αἴσθησιν ν' ἀνήκῃ σὲ κάποια ομάδα. Τὸ ἴδιο τὸ παιδί θὰ ταυτίσῃ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὴν οἰκογένειά του, τὸ σχολεῖον του, καὶ ἀργότερα μὲ τὴν πόλιν του, τὴν χώρα του, καὶ ἴσως μὲ τὴν παγκόσμιαν ομάδα.

Ἡ παιδικὴ φιλολογία πρέπει ν' ἀντανακλᾷ αὐτὴ τὴν ἐπεκτεινόμενη αἴσθησι τῆς ομάδας. Στὴν ἀρχὴ θὰ προσφέρουμε στὸ παιδὶ μικρὰ θεορὰ βιβλία καὶ ἱστορίες παρμένες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ σχολικὴ ζωὴ. Ἀργότερα βιβλία ποὺ θὰ περιέχουν ἱστορίες ἀνθρώπων ἄλλων φυλῶν, ἢ Ἑθνῶν, ἀλλὰ θὰ προσέξουμε οἱ ἱστορίες αὐτὲς νὰ εἶναι τίμιες.

3) Ἡ ἀνάγκη ν' ἀγαπᾷ καὶ ν' ἀνταγαπᾶται.

Κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ αἰσθάνεται ἔντονη αὐτὴ τὴν ἀνάγκη. Τὸ Ἰνστιτούτον ποὺ θὰ πάρη τὰ πρῶτα μαθήματα τῶν στοιχικῶν σχέσεων τὸ παιδὶ εἶναι ἡ οἰκογένεια. Οἱ γονεῖς θὰ τοῦ διδάξουν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ ρόλου τῆς γυναίκας καὶ τοῦ πατέρα στὴ ζωὴ κ.λπ. Ἔνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς ἀνάγκης αὐτῆς εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς σὲ ἄλλα δημιουργήματα δηλ. τὰ ζῷα.

4) Ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀλλαγὴ.

Τὸ παιγνίδι τοποθετεῖται, μερικὲς φορές, στὴ θέσι τῆς ἐπιθυμίας γιὰ ἀλλαγὴ ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὰ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ.

Ὅταν ἐργαζόμεστε σκληρὰ ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση καὶ παιγνίδι. Ἐὰν μᾶς ἀπασχολοῦν σοβαρὰ ζητήματα ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση καὶ εὐθυμία. Μετὰ τὴν ἀνάγνωση σοβαρῶν βιβλίων γιὰ τὰ καθημερινὰ γεγονότα μᾶς ἀρέσει κάτι φανταστικὸ καὶ διασκεδαστικὸ.

Ἐὰν ἔχομε προσωπικὲς ἀνησυχίες φροντίζουμε νὰ βροῦμε ἕνα βιβλίον μὲ περιπέτειες καὶ ρομαντισμό. Χάνουμε κυριολεκτικὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας διαβάζοντάς το καὶ μετὰ τὸ διάβασμα κυρίζουμε στὰ προβλήματά μας μὲ νέα δύναμη. Μᾶς ξεκουράζει. Ἡ ἀνάγνωση αὐτὴ μᾶς βοηθεῖ νὰ δραπετεύσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγο, ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς σκέψεις μας. Μᾶς δημιουργεῖ μιὰ μικρὴ ἕαση ἀσφαλείας ἡσυχίας καὶ εὐχαρίστησης. Μαθαίνομε πῶς νὰ γελοῦμε πάλι καὶ στεκόμασθε μὲ ἀνανεωμένο θάρρος.

Τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια ὀπτελευθέρωση. Μερικὰ ὑποφέρουν ἀπὸ σχολικὲς ἀνησυχίες, οἰκογενειακὲς ταραχὲς ἢ αἰσθήματα κοινωνικῆς ἢ φυσικῆς κατωτερότητος. Γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν ἀπὸ αὐτὰ καταφεύγουν στὰ βιβλία. Ἡ δραπέτευση αὐτὴ ἄλλοτε εἶναι ὠφέλιμη καὶ ἄλλοτε ἐπιζήμια.

Γιὰ νὰ γίνω ἀντιληπτὴ παραθέτω δύο παραδείγματα παρμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ.

1. Ἐνα κοριτσάκι γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν δυσάρεστο συναγωνισμό μὲ μιὰ ἀδελφὴ του μεγαλύτερη ποὺ ἦτο πιὸ ἔξυπνη καὶ πιὸ ὠραία ἐδιάβαζε μιὰ σειρά παραμύθια. Ἔτσι ἐδραπέτευε σ' ἕνα φανταστικὸ κόσμον ποὺ ἡ μικρότερη ἀδελφὴ ἐθροιάμβευε.

2. Ἐνα ἀγόρι ἦταν πολὺ στενοχωρημένο γιὰτὶ ἔβαλαν τὸν πατέρα του στὴ φυλακὴ. Μητέρα καὶ γιοὺς ἀλλάξαν κατοικία. Στὴ νέα τους κατοικία τὸ ἀγόρι δὲν ἔκανε παρέα μὲ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς. Ἐμνε στὸ σπίτι καὶ διάβαζε ἱστορίες ὄχι καλές. Τὸ σὸκ καὶ ἡ λύπη τὸν ὠδήγησε σ' αὐτὴ τὴν ἀπασχόληση ποὺ τοῦ πρόσφερε προσωρινὴ λησμονιά, ἀλλὰ δὲν τὸ βοήθησε νὰ λύσῃ τὰ προβλήματά του. Ἀντίθετα τὸ ἔκαμε νὰ μετακινηθῇ ἀπὸ τὴν πραγματικότητά καὶ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν δύναμη ν' ἀντιληφθῇ ὅτι ἔκανε πράγματα ποὺ δὲν ἦσαν σωστά.

καὶ 5) Ἡ ἀνάγκη γιὰ αἰσθητικὴ ἱκανοποίηση.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀπολαύσῃ τὸ ὠραῖον εἶναι μιὰ ἄλλη ἀνθρώπινη ἀνάγκη ἢ ὁποῖα ἱκανοποιεῖται καλύτερα μὲ τὴν τέχνη, τὴ μουσικὴ, τὴ ζωγραφικὴ, τὴν γλυπτικὴ καὶ τὴν φιλολογογία.

Ἡ ἀνάγνωση καλῶν βιβλίων βοηθεῖ κάθε νέο καὶ νέα νὰ θεραπεύσῃ καὶ αὐτὴ τὴν βασικὴ ἀνάγκη.

Αὐτὲς εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψει γονεῖς καὶ δάσκαλοι ἐὰν θέλουν νὰ βοηθήσουν τὸ παιδὶ στὴν ἐκλογὴ τῶν

καλυτέρων βιβλίων και την καλλιέργεια της αγάπης σ' αυτά. Δυστυχώς έχει διαπιστωθεί ότι τα περισσότερα παιδιά δεν δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για το βιβλίο ακριβώς γιατί από την προσχολική ακόμη ηλικία δεν έμαθαν να το αγαπούν. Και λέγω από την ηλικία αυτή γιατί το πρώτο παιδικό βιβλίο είναι το εικονογραφημένο. Από αυτό θ' αρχίσει και προοδευτικά θα προχωρήσει στην ανάγνωση βιβλίων που αγαπά και ευχαριστείται να διαβάσει.

Σημειώνουμε και τις εξής προτιμήσεις των παιδιών: "Όλα γενικώς αγαπούν ιστορίες που περιέχουν τις εμπειρίες των και χρησιμοποιούν τα όνόματά των. Ιστορίες π.χ. "Όταν ήμουν μικρό" κ.λ.π. απολαμβάνουν. Ακούουν με προσοχή ιστορίες για τα φύλλα των φυτών, δηλ. πώς χρωματίζονται, γιατί πέφτουν, πώς φυτρώνουν οι σπόροι των κ.λ.π.

Σπουδαίες ακόμη θεωρούν τις ιστορίες για τη φύση και τα ζώα. Τα παιδιά όλου του κόσμου ενδιαφέρονται για τον προϊστορικό άνθρωπο.

Προτιμούν πολύ, βιβλία που περιέχουν ιστορίες για ζώα, γάτες, σκύλους, κουνέλια και πουλιά.

Ένα σπουδαίο προσόν του συγγραφέα είναι να έχει την ικανότητα να δημιουργήσει ιστορίες με όμοια ζώα. Και ενώ τα ζώα αυτά παρουσιάζουν διάφορα ανθρώπινα χαρακτηριστικά δεν παύουν να είναι αληθινά ζώα. Αυτό είναι ένα από τα μυστικά της επιτυχίας των παιδικών βιβλίων. Τα παιδιά πρέπει να διαβάζουν πολλές ιστορίες για τα ζώα και τα φυτά για να αυξήσουν το ενδιαφέρον, την συμπάθεια και την αγάπη των σ' όλα τα δημιουργήματα της φύσεως.

Τα πρώτα βιβλία των παιδιών πρέπει να είναι εικονογραφημένα με ωραίες εικόνες διαλεγμένες από τις όμορφες του κόσμου.

Τα καλύτερα παιδικά αναγνώσματα είναι γραμμένα από ανθρώπους που έχουν μελετήσει τον ψυχικό κόσμο των μικρών μας φίλων και γνωρίζουν τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, τις επιθυμίες και τις ανάγκες των.

Τα ρεύματα της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει το παιδί παίζουν σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη των διαφερόντων του.

Γι' αυτό ένα βιβλίο που ίσως ευχαριστούσε τους γονείς όταν ήσαν παιδιά πιθανόν να μην υπηρετεί την ζωή του παιδιού σήμερα.

Ένα σπουδαίο σημείο που έχει στενή σχέση με τα ανωτέρω και το όποιο πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερος είναι ν' ανακαλύψουμε:

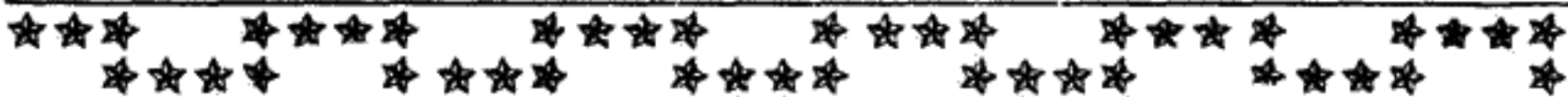
1) Τους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την αναγνωστική ικανότητα των παιδιών και

2) Τις κατάλληλες μεθόδους που θα βοηθήσουν στην αύξηση του λεξιλογίου των και την καλλιέργεια της αναγνωστικής ικανότητός των. (Βλέπε σχετικά στο βιβλίο μας «Νέες Μέθοδοι Λιδασκαλίας των μαθημάτων του Δημοτικού Σχολείου στη Πράξη»). ΕΤΕ

Τονίζεται ότι δεν επιτρέπεται να διαβάζουν τα παιδιά βιβλία των οποίων το περιεχόμενο και το λεξιλόγιο δεν έχει προηγουμένως ελεγχθεί. Στη Χώρα μας κυκλοφορούν δεκάδες βιβλία τελείως ακατάλληλα τα οποία διαβάζονται από πολλά παιδιά χωρίς έλεγχο. Το περιεχόμενό των εξάπτει την φαντασία των και τα κάνει πολλές φορές να μετακινηθούν από την πραγματικότητα και ν' ακολουθήσουν το μονοπάτι της διαφθοράς.

Η παιδική όμως φιλολογία είναι θέμα, εκτεταμένο και πολύπλευρο και δεν ήτο δυνατόν να το εξαντλήσουμε με όσα παραπάνω είπαμε. Μερικά μόνον σημεία εθίξαμε.

Ο σκοπός του άρθρου μας είναι να γεννήσει ανησυχίες σ' αυτούς που ασχολούνται ή πρόκειται ν' ασχοληθούν με την διαπαιδαγώγηση των μικρών μας φίλων και να ζητήσουν από τους ειδικούς στο θέμα αυτό, να διαφωτισθούν περισσότερο. Έτσι μόνον θα βοηθήσουμε στο έργο της αγωγής.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΑΝ. ΚΑΣΙΩΛΑ

B. Ed. Πανεπιστημίου Έδιμβούργου

Τ Α Τ Ε Σ Τ

“Όπως ανέφεραμε παραπάνω για την εξακρίβωσι τῶν μειονεκτικῶν μαθητῶν χρησιμοποιοῦνται τὰ διάφορα test ὅπως τὰ test νοημοσύνης, ἐπιδόσεων, προσωπικότητος. Θεωροῦμε σκόπιμο νὰ εἰποῦμε λίγα λόγια κλπ. Τὰ test αὐτὰ εἶναι ἀτομικὰ ἢ ὁμαδικὰ, καὶ μὲ τὰ ἀτομικὰ test ἐξετάζομε ἓνα ὑποκείμενο κάθε φορά, ἐνῶ μὲ τὰ ὁμαδικὰ ἐξετάζομε συγχρόνως μιὰ ὁμάδα ἢ τάξι παιδιῶν.

Τὰ test ἐπιδόσεων ἀποτελοῦνται ἀπὸ σύντομες ἐρωτήσεις καὶ μὲ αὐτὰ ἐκτιμοῦμε τὴν ἰκανότητα τῶν μαθητῶν στὴν ἀριθμητικὴ, στὴν ἀνάγνωσι, στὴ γραφὴ κ.λ.π. σχολικὰ μαθήματα. Καὶ αὐτὰ ἄλλα εἶναι ὁμαδικὰ καὶ ἄλλα ἀτομικὰ καί, στὰ ὁμαδικὰ οἱ ἀπαντήσεις δίνονται γραπτῶς, στὰ ἀτομικὰ δὲ δίνονται προφορικῶς. Μ' αὐτὰ τὰ test ἡμποροῦμε νὰ κάνωμε συγκριτικὰς μετρήσεις (ἐπιδόσεις ἀτόμων καὶ ὁμάδων, τάξεων, συγκρίσεις μεταξὺ τῆς ἐπιδόσεως ἑνὸς μαθητοῦ καὶ τῆς ἐπιδόσεως ἄλλων μαθητῶν ἄλλης ἡλικίας καὶ τάξεως. Ἡ ἐρμηνεῖα τῶν ἀποτελεσμάτων εἶναι εὐκόλος. Γιὰ νὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα ἀξιόπιστα πρέπει τὰ test νὰ εἶναι σταθμισμένα γιὰ παιδιά μιᾶς ὠρισμένης ἡλικίας καὶ χώρας, καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται μόνο γι' αὐτὰ. Ἀπαραίτητα εἶναι καὶ τὰ διαγνωστικὰ test μὲ τὰ ὁποῖα ἐξετάζομε τοὺς καθυστεροῦντες μαθητές.

Τὰ test νοημοσύνης ποὺ εἶναι γλωσσικὰ ἢ θωβὰ εἶναι ἀναρίθμητα. Τὰ ὁμαδικὰ test νοημοσύνης εἶναι περιορισμένης ἀξίας γιὰ τὴν ἐτίμησι τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος τῶν παιδιῶν ποὺ παρουσιάζουν συναισθηματικὴ ἀστάθεια ἢ διανοητικὴ ἀνωμαλία. Προσοχὴ καὶ κατανόησι ἀπαιτεῖται κατὰ τὴν χρῆσι τῶν ἀτομικῶν test νοημοσύνης, καὶ εἰδικὰ κατὰ τὴν ἐρμηνεῖα τῶν προφορικῶν ἀπαντήσεων διότι ἡμπορεῖ νὰ γίνουσι λάθη. Πρέπει νὰ ἔχωμε ὑπ' ὄψει μας ὅτι τὰ test νοημοσύνης εἶναι μεγάλης ἀξίας γιὰ τὴν εξακρίβωσι τῶν παιδιῶν μὲ διανοητικὴ καθυστέρηση καὶ σχολικὰς ἀδυναμίας, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ ἅπαν. Χρησιμοποιούμενα μὲ προσοχὴ καὶ κατανόησι δύνανται νὰ μᾶς δώσουν ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Τὰ test ἰδιοσυγκρασίας (χαρακτῆρος ἢ καὶ προσωπικότητος ποὺ ἀναπτύχθησαν πολὺ στὰ τελευταῖα χρόνια βοηθοῦν

πολύ στην εξακρίβωση τῶν αἰτίων τῆς κακῆς προσαρμογῆς καὶ χρησιμοποιοῦνται πολὺ στοὺς ἰατροπαιδαγωγικοὺς σταθμοὺς καὶ κλινικὲς (child quielance clinics) Κατὰ τὴν ἔρμηνεία τῶν ἀποτελεσμάτων χρειάζεται διαίσθησις καὶ αὐτὰ πολλές φορές ἐκφράζονται μὲ ποιοτικούς καὶ ποσοτικούς ὄρους. Τὰ διαγνωστικὰ test βοηθοῦν οὐδὲν ἐν τῇ εξακρίβωσιν τῶν εἰδικῶν ἀδυναμιῶν καὶ γενικὰ ἐν τῇ διασάφισιν τῆς καθυστερήσεως. Εἶναι περισσότερο χρήσιμα ἐν τῇ ἀριθμητικῇ ὅπου ἡμποροῦμε νὰ ἐξετάσωμε ξεχωριστὰ τοὺς μαθητὰς στοὺς ἀκεραίους, τοὺς δεκαδικούς, τοὺς κλασματικούς κ.λ.π. ἀριθμούς. Ἐνας παιδαγωγὸς ψυχολόγος ἀκόμη ἡμπορεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τίς ἐλλείψεις τοῦ μαθητοῦ μὲ μιὰ λεπτομερῆ ἐξέταση τοῦ τετραδίου τῆς ἀριθμητικῆς.

Πῶς γίνεται ἡ εξακρίβωσις τῶν διανοητικῶς καθυστερημένων παιδιῶν

Οἱ μαθηταὶ ποὺ ἀπουσιάζουν ἐπὶ πολλές ἡμέρας ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ εἶναι καθυστερημένοι ἢ παρουσιάζουν εἰδικὲς ἀδυναμίες σ' ὠρισμένο μάθημα ἢ μαθήματα, ἂν καὶ παίρνονται μέτρα ὥστε μὲ ἐπικουρικὴ διδασκαλία νὰ καλύψουν τίς ἐλλείψεις των, ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἐν τῷ σχολεῖο καὶ ἀποτελοῦν μέλη τῆς ὁμαλῆς σχολικῆς κοινωνίας. Ἀπεναντίας οἱ πνευματικῶς καθυστερημένοι μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ παραμένουν ἐν τῷ κανονικῷ σχολεῖο. Ἐχουν ἀνάγκη εἰδικῶν σχολείων καὶ εἰδικῶν τάξεων ὅπου πρέπει νὰ φοιτήσουν πρὸ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὰ κανονικὰ παιδιὰ. Στὶς προηγμένες χώρες τῆς Δύσεως ἡ παράταξις τῆς σχολικῆς φοιτήσεως ἐν εἰδικῶν σχολείοις εἶναι ἕνας χρόνος.

Ἡ εξακρίβωσις ἀρχίζει μὲ μιὰ ἀδρά ἐπιλογὴ τῶν παιδιῶν ποὺ ἐν τῷ τέλος θ' ἀποτελέσουν τὴν ὁμάδα τῶν διανοητικῶς καθυστερημένων. Ἐν τῇ ἐπιλογῇ αὐτῇ βασικὸν ρόλον παίζει ἡ γνώμη τοῦ δασκάλου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸν πρῶτον σχολικὸν χρόνον μερικοὶ μαθηταὶ εἶναι ἀδύνατοι ἐν τῇ ἀνάγνωσιν καὶ ἐν τῇ ἀριθμητικῇ καὶ τοῦτο ὀφείλεται ἐν γενικῇ ἀνικανότητι. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἔχουν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωστῶν τύπων πνευματικῆς καθυστερήσεως, ἐνῶ ἄλλοι δὲν ξεχωρίζουν μὲ μιὰ ματιὰ. Σὲ σχολεῖα μὲ σημαντικὸν ποσοστὸν καθυστερημένων οἱ δάσκαλοι συνηθίζουσιν ἐν χαμηλῇ ἀπόδοσιν τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ εἶναι ἀδύνατον ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι συγκρινόμενοι καὶ κρινόμενοι μὲ τὰ κριτήρια τοῦ συνολικοῦ σχολικοῦ πληθυσμοῦ, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοὺς εἶναι διανοητικῶς καθυστερημένοι καὶ ἔχουν ἀνάγκη εἰδικῆς μεταχειρίσεως. Ἐπειδὴ τὰ φυσικὰ στίγματα τῆς καθυστερήσεως δὲν εἶναι πάντοτε παρόντα καὶ ἐπειδὴ τὰ τοπικὰ σχολικὰ κριτήρια δὲν εἶναι ἀσφαλῆς ὁδηγὸς γιὰ τὴν εξακρίβωσιν τῆς πνευματικῆς καθυστερήσεως πρέπει νὰ καταφεύγωμε ἐν τῇ χρῆσιν τῶν test γενικῆς νοημοσύνης. Ἐν τῇ ἀρχῇ εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ σειρά ὁμαδικῶν test νοημοσύνης μὲ τὰ ὅποια θὰ ξεχωρίσωμε ἐκείνους ποὺ ἔχουν Δ. Ν. (Δείκτη νοημοσύνης), πάνω καὶ κάτω ἀπὸ τὸ 70, κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 7 χρόνων. Μὲ τὴ βοήθειαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξετάσεως μὲ τὰ ὁμαδικὰ test νοημοσύνης καὶ τὴ γνώμη τοῦ δασκάλου θὰ γίνῃ ἡ ἐπιλογὴ τῶν μαθητῶν ποὺ ἔχουν ἀνάγκη μιᾶς προσεκτικῆς ἐξετάσεως μὲ ἀτομικὰ test νοημοσύνης καὶ προσεκτικῆς ἔρμηνείας τῶν ἀποτελεσμάτων. Χωρὶς τὴν χρῆσιν τῶν tests δὲν ὑπάρχει καμμία ἐγγύησις γιὰ τὴν σωστὴν ἐπιλογὴν τῶν διανοητικῶς καθυστερημένων παιδιῶν ἐν μιᾷ πρώτῃ ἡλικίᾳ. Ἄλλος τρόπος γιὰ τὴν εξακρίβωσιν τῶν εἶναι νὰ ἀφήσωμε ἕνα μεγάλο ποσοστὸν ἢ ἀριθμὸν μαθητῶν τῆς κα-

τηγορίας αυτής να εξακολουθήσουν τη φοίτησή τους σε κανονικά σχολεία για ώρισμα σχολικά χρόνια, μέχρις ότου γίνη φανερή η αδυναμία των να επιτύχουν το καθωρισμένο μίνιμουμ επιδόσεως και να παρθούν μέτρα. Άλλα κατά το χρονικό τουτο διάστημα θα ζημιώσουν τους συμμαθητές των, διότι θα έχουν απορροφήσει, σ' ένα μεγάλο βαθμό, την προσοχή και τις ενέργειες τών δασκάλων. Ακόμη και μ' αυτόν τον τρόπο εκτιμήσεως και επιλογής δεν ήμπορεί να επιλεγούν κατά το 7ο έτος όλοι οί διανοητικώς ανώμαλοι καθυστερημένοι μαθηταί κατά την περίοδο τής σχολικής φοιτήσεως. Ωρισμένες μορφές νόσου θλάπτουν τις νοητικές δυνάμεις και είναι πιθανόν ότι σημαντικές διαφορές στις ατομικές αναλογίες αναπτύξεως ήμπορούν να κάνουν ώρισμα παιδιά διανοητικώς καθυστερημένα κατά την τελευταία περίοδο τής παιδικής ηλικίας.

Η έκτασι τών ικανοτήτων και επιδόσεων που συχνά παρατηρείται κατά την περίοδο τής έφηβείας είναι δυνατόν να μάς δείξη ότι πολλά παιδιά που, πριν από την περίοδο αυτή, εφάινονταν σαν θραδείς στη σκέψη (θραδύνοες), πρέπει να τα κατατάξουμε στην κατηγορία τών διανοητικώς καθυστερημένων. Γι' αυτό η επιλογή τών διανοητικώς καθυστερημένων μαθητών πρέπει να γίνεται σ' όλη τη σχολική περίοδο και ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια τής σχολικής φοιτήσεως. Στην επιλογή αυτή θα χρησιμοποιούνται τα ατομικά tests νοημοσύνης και θα λαμβάνονται υπ' όψιν η επίδοσι στο test, η βαθμολογία του δασκάλου, η γνώμη του σχολιάτρου, ο έλεγχος επιδόσεως και πληροφορίες αναφερόμενες στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του μαθητού.

Η εξακρίβωσι τών ανεπιδέκτων άγωγής παιδιών

Η εξακρίβωσι τών παιδιών τής κατηγορίας αυτής δεν παρουσιάζει τις δυσκολίες τής εξακριβώσεως τών διανοητικώς καθυστερημένων παιδιών. Διότι από τα πρώτα σχολικά χρόνια τα παιδιά αυτά δείχνουν ότι δεν είναι σε θέσι να παίξουν αποτελεσματικό ρόλο στο σχολείο ή στην κοινωνία. Από πολύ μικρά παρουσιάζουν καθυστέρηση στην όμιλία, στο θάδισμα και στην συνήθη σωματική φροντίδα. Η επιλογή γίνεται πιο εύκολώτερη αν τα αφήσωμε να φοιτήσουν σε τάξεις καθυστερημένων παιδιών. Εκείνα που έπειτα από παρέλευσι ώρισμένου χρόνου δεν παρουσιάζουν καμμιά ή πολύ μικρή πρόοδο πρέπει να σταλούν σε κέντρα άπασχολήσεως, τα όποια φυσικά δεν υπάρχουν στη χώρα μας, όπως δεν υπάρχουν και τάξεις καθυστερημένων παιδιών.

Αρμόδιοι για την επιλογή

Αρμόδιοι για την επιλογή ή εξακρίβωσι πρέπει να είναι οί τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, ήτοι οί Γενικοί Επιθεωρητές και οί Επιθεωρητές. Ακόμη αρμόδιοι είναι και οί δάσκαλοι για το σχολείο ή την τάξη τους. Έπειδή όμως τα παιδαγωγικά ιδρύματα τής χώρας μας δεν καταρτίζουν τους σπουδαστάς στον τομέα αυτό, και για το λόγο αυτό Επιθεωρητές και δάσκαλοι δεν είναι σε θέσι να επιτελέσουν κατά τρόπο επιστημονικό το έργο τής επιλογής, προβάλλει η ανάγκη τής ιδρύσεως «κέντρων παιδικού προσανατολισμού» τα όποια θα επανδρωθούν με δασκάλους ειδικευμένους, με παιδο-ψυχολόγους, ψυχιά-

τρος και άλλους ειδικούς και ό καθένας θά εξετάζη τις περιπτώσεις παιδιών της άρμοδιότητός του και ειδικότητός του.

Περισσότερες δυσκολίες παρουσιάζει ή εξακρίβωση τών διανοητικώς καθυστερημένων και άνεπιδέκτων μαθήσεως παιδιών.

Ό σχολιάτρος είναι υπεύθυνος για την εξακρίβωση τών έλαττωματικών παιδιών και όχι μόνον για την σωματική των ευεξία.

Έπειδή ή παιδαγωγική ψυχολογία προώδευσε κατά τα τελευταία χρόνια είναι αναγκαία ή στενή και φιλική συνεργασία σχολιάτρου και παιδο-ψυχολόγου για την συζήτηση και λύση τών προβλημάτων που παρουσιάζουν τα παιδιά.

Τί πρέπει να έχωμε υπ' όψει μας κατά την έπιλογή

Κατά την έπιλογή και τον καθορισμό της περιπτώσεως διανοητικής ή σχολικής καθυστέρησεως είναι ουσιώδες να λαμβάνωνται υπ' όψει και να αξιολογούνται όλα τα δεδομένα. Είναι αλήθεια ότι ό άριθμός τών παιδιών που έχουν ανάγκη ειδικής παιδείας εξαρτάται έν μέρει από τον χαρακτήρα του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος και έν μέρει από τις συνθήκες έργασίας του σχολείου. "Όσο πιο πολλές ευκαιρίες παιδείας παρέχει το εκπαιδευτικό σύστημα, τόσο πιο λίγες ειδικές τάξεις και ειδικά σχολεία είναι ανάγκη να γίνουν." Έχουν γίνει πολλές έρευνες για την εξακρίβωση του άριθμού τών μαθητών που παρουσιάζουν διανοητική ή σχολική καθυστέρηση, κατά διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικό βαθμό. Ακόμη με άλλες έρευνες μετρήθηκε ή πνευματική ώριμότητα όλων τών παιδιών μιās ήλικίας. Πολλές φορές ή εκτίμηση τών περιπτώσεων διανοητικής καθυστέρησεως και άνεπρακειας βασίζεται επάνω σε θεωρητικούς συλλογισμούς και χωρίς έπαρκεις αποδείξεις. Λαμβάνεται σαν δεδομένο ότι ή νοημοσύνη κατανέμεται όμαλά στον πληθυσμό.

Έτσι τα συμπεράσματα επί περιπτώσεων διανοητικής καθυστέρησεως δέν είναι πάντα αξιόπιστα. Η εκτίμηση του ποσοστού τών περιπτώσεων ήμπορεί να επηρεάζεται από την άγωγή. "Άλλωστε πρέπει να γίνουν έρευνες για την συλλογή πολλών δεδομένων και την συναγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων.

Προχωρούμε τώρα στη κατηγορία τών μαθητών εκείνων που ή καθυστέρησή των όφείλεται στις πολλές άπουσίες. "Όλοι μας γνωρίζομε ότι μέχρι σήμερα τα παιδιά αυτά μένανε στάσιμοι για ένα σχολικό χρόνο στην ίδια τάξη. Αποδείχθηκε όμως ότι το μέτρο και ό τρόπος αντιμετώπισεως του προβλήματος αυτού δέν φέρνει τα άποτελέσματα που περιμένουμε. Γιατι πολλοί μαθητές της κατηγορίας αυτής ήμπορούν, με λίγη ιδιαίτερη βοήθεια, δηλαδή με ιδιαίτερα μαθήματα σε φροντιστήρια, να καλύψουν τα κενά στη μάθησή των και να είναι σε θέση να συμβαδίσουν με τους άλλους. Ακόμη ευχάριστα άποτελέσματα φέρει ή χρήση όμαδικών και άτομικών μεθόδων διδασκαλίας καθώς και ή όργάνωση τμημάτων προσαρμοστικής διδασκαλίας στα όποια οί μαθηταί θα φοιτούν επί τόσο χρόνο όσον έχουν ανάγκην ιδιαίτερης βοήθειας.

Στη Μεγ. Βρετανία το ποσοστό τών μαθητών που είναι καθυστερημένοι έπειδή άπουσίαζαν πολύ καιρό από το σχολείο φθάνει το 0,5%. Θα ήταν πολύ ένδιαφέρο να εύρεθ ή ποιό είναι το ποσοστό τών μαθητών της όμάδος αυτής στη χώρα μας. Από στατιστικές έρευνες σ' άλλες